

KAPITOLA 5.

Konkurence řízení o přestupku právnické osoby s trestním řízením proti právnické osobě pohledem zásady *ne bis in idem*

5.1 Úvodem

Normy trestního práva hmotného na straně jedné a normy práva správního (správního trestání) souběžně chrání veřejný zájem před pácháním protiprávních jednání, resp. poskytují ochranu mnohdy velmi obdobnému či dokonce shodnému objektu. Nelze se proto divit tomu, že čas od času dochází ke konkurenci (střetu) řízení či dokonce rozhodnutí přestupkového s řízením či rozhodnutím trestním, což pochopitelně naráží na zásadu *ne bis in idem*, plynoucí z ústavního pořádku i mezinárodněprávních závazků.

Situace je o to složitější v řízení o přestupcích právnických osob, neboť je zde potřeba zohlednit otázky jako například přechod odpovědnosti za přestupek na právního nástupce či možnost souběžného postihu právnické osoby i fyzické osoby jednající za osobu právnickou (§ 20 odst. 7 PřesZ). Byť konkurenci řízení o přestupku (dříve o tzv. správním deliktu) právnické osoby s trestním řízením podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byla v minulosti věnována pozornost,²³⁰ je otázkou, zda nebude nutné řadu právních závěrů přehodnotit s ohledem na rekodifikovanou právní úpravu správního trestání.

V souvislosti s rekodifikací správního trestání navíc došlo i ke zrušení § 28 TOPO, který podrobným způsobem vymezoval vztah mezi řízením o přestupku (správním deliktu) právnické osoby na straně jedné a trestním řízením proti právnické osobě na straně druhé. Ponechána zůstala pouze obecná ustanovení trestního řádu a nově pak přibýlo ustanovení § 77 PřesZ, které upravuje překážku litispendence a *res (rei) iudicatae*, nicméně opět pouze v obecné rovině.

V prvé části této kapitoly se budu věnovat projevům zásady *ne bis in idem* v řízení o přestupku právnické osoby, na což navážu pojednáním o překážce

²³⁰ Srov. zejména Prášková, H. Vztah trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu právnické osoby. Trestněprávní revue, 2012, č. 6, s. 131–137; Prášková, H. Princip *ne bis in idem* v řízení o správních deliktech. Trestněprávní revue, 2012, č. 3, s. 53–61.

litispence (*lis pendens*) a překážce věci rozhodnuté (*res iudicatae*). V této souvislosti bude potřeba rovněž zodpovědět otázku, zda současná právní úprava a aplikační praxe zásady *ne bis in idem* v řízení o přestupcích právnických osob naplňuje požadavky kladené ústavním pořádkem a mezinárodními závazky. V další subkapitole pak bude poukázáno na to, jak možný střet řízení či dokonce rozhodnutí o přestupku právnické osoby na straně jedné a trestního rozsudku či řízení proti právnické osobě na straně druhé vyřešit, a to zejména ve vazbě na institut tzv. přezkumného řízení.

5.2 Princip *ne bis in idem* v řízení o přestupku právnické osoby

5.2.1 Obecně

Princip *ne bis in idem* (též *non bis in idem* či *ne bis in eadem re*),²³¹ přestože má svůj původ v *lex talionis*,²³² představuje jeden z pilířů každého právního státu související s respektem k materiální právní moci rozhodnutí, ochraně legitimního očekávání a v procesní rovině rovněž k zásadě ekonomie řízení. Podle judikatury ESLP princip *ne bis in idem* dokonce představuje elementární a nedílnou součást spravedlivého procesu.²³³

Tento princip v sobě současně zahrnuje dvě,²³⁴ navzájem se prolínající dimenze: V rovině hmotněprávní zabráňuje dvojímu potrestání (překážka *res iudicatae*) za tentýž čin (skutek), za předpokladu, že tatáž osoba²³⁵ byla za tento čin již pravomocně odsouzena. V rovině procesní pak aplikace tohoto principu vyvolává překážku řízení (litispence), kterou lze zjednodušeně charakterizovat jako zákaz dvojího stíhání za tentýž skutek proti téže osobě.

Vyjádření principu *ne bis in idem* nalezneme již v samotné Listině základních práv a svobod (čl. 40 odst. 5), podle níž „*nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžalobou*“. Přestože nadpis k ustanovením § 40 LPS zní „*trestní řízení*“, není pochyb o tom, že danou záruku je nutné aplikovat i v řízení o přestupku, neboť jak bylo správně dovozeno právní teorií i judikaturou, „*trestní stíhání za správné delikty musí podléhat stejnému režimu jako trestání za trestné činy a v tomto smyslu je třeba vykládat všechny záruky, které se podle vnitrostátního*

²³¹ *Prášková, H.* Ústavnoprávní aspekty správného trestania. In *Filo, M. a kol.* Verejná správa. Základné práva a slobody. Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku – Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2015, s. 376.

²³² *Jurka, R., Zajackauskiene, J.* Jurisdiction collisions in the criminal proceedings of European union member states. *Baltic Journal of Law & Politics*, 2015, č. 8, s. 87.

²³³ Rozsudek ESLP ze dne 20. 7. 2014 ve věci Nikitin proti Rusku.

²³⁴ *Prášková, H.* Princip *ne bis in idem* v řízení o správních deliktech. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 3, s. 54.

²³⁵ *Niggli, M., Riedo, Ch.* In *Häner, I., Waldmann, B.* Verwaltungsstrafrecht und sanktioniertes Verwaltungsrecht. Zürich: Schulthess, 2017, s. 69.

práva poskytují obviněnému z trestného činu“.²³⁶ Dané ustanovení je pak aplikovatelné nejen na osoby fyzické, ale rovněž na osoby právnické, které v určitých případech rovněž mohou být adresáty základních (ústavně garantovaných) práv.²³⁷

Z mezinárodněprávních dokumentů je princip *ne bis in idem* upraven zejména v mezinárodním paktu o občanských a politických právech²³⁸ (čl. 17 odst. 4), Úmluvě k provedení Schengenské dohody²³⁹ (čl. 54), kterou je Česká republika vázána v důsledku aplikace Smlouvy o přistoupení k EU,²⁴⁰ či v Listině základních práv EU, podle jejíhož článku 50 „nikdo nesmí být stíhán nebo potrestán v trestním řízení za čin, za který již byl v Unii osvobozen nebo odsouzen konečným trestním rozsudkem podle zákona“.

Nutno však pamatovat na to, že v důsledku tzv. limitační klauzule (čl. 51 odst. 1 LPEU) najde toto ustanovení uplatnění pouze v situacích (vztazích), v nichž členské státy uplatňují právo Unie. Na druhou stranu je potřeba upozornit na to, že do oblasti práva trestního i do některých zvláštních předpisů z oblasti správního práva vstupuje právo unijní velmi aktivně a toto ustanovení Listiny najde v řadě případů své uplatnění. Po mém soudu poněkud aktivistický přístup Soudního dvora EU prosazující ve své rozhodovací praxi doktrínu „Ever Closer Union“²⁴¹ rovněž napaovídá tomu, že by limitační klauzule čl. 51 LPEU byla v budoucnu aplikována restriktivně. Kupříkladu Rainer Arnold uvádí, že působnost LPEU musíme chápat „jako maximálně rozsáhlou“²⁴², přičemž princip subsidiarity zde nelze „vykládat tak, že primárně platí národní ustanovení o lidských právech a teprve subsidiárně Listina... Ostatně není vyloučeno, aby byla Listina... používána jako měřítko pro členské státy v jejich čistě vnitrostátní působnosti“.²⁴³

²³⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 6 A 126/2002-27. Obdobně např. nález III. ÚS 611/01. Dále srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 2. 2005, sp. zn. A 6/2003-44, podle něhož „i pro správní trestání platí zásada *ne bis in idem*, podle níž nikdo nemůže být dvakrát potrestán pro stejný skutek“.

²³⁷ Blíže např. Ondřejek, P. Působení základních práv na právní vztahy právnických osob. In Beran, K., Čech, P., Dvořák, B. a kol. Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 39–54.

²³⁸ Vyhláška č. 120/1976 Sb. ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

²³⁹ Čl. 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985: „Osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána.“ K problematice výkladu a aplikovatelnosti daného ustanovení blíže: Van Den Wyngaert, Ch., Stessens, G. The International Non Bis In Idem Principle: Resolving Some of the Unanswered Questions. The International and Comparative Law Quarterly, 1999, č. 4, s. 779–804.

²⁴⁰ Viz čl. 3 sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy č. 44/2004 Sb. m. s.

²⁴¹ Viz Břicháček, T. Unie blízka i vzdálená. Praha: IVK, 2014, s. 61 an.

²⁴² Arnold, R. In Tichý, L. a kol. Evropské právo. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 138.

²⁴³ Tamtéž.

Zákaz dvojího trestání a stíhání za tentýž skutek téže osoby se tedy zpravidla neomezuje pouze na rozhodnutí či řízení probíhající na území ČR, ale v celé EU. Ve vztahu k ostatním státům tento zákaz dle převažujících názorů neplatí, nestanoví-li mezinárodní smlouva jinak nebo není-li cizozemské rozhodnutí uznáno vnitrostátními orgány. Širšímu uplatnění principu *ne bis in idem* v mezinárodní konkurenci jurisdikcí brání zejména rozdílné pojetí skutku a jeho jednoty.²⁴⁴ Tradičně negativně se k zákazu dvojího stíhání v případě již existujícího rozhodnutí cizího orgánu veřejné moci (mimo státy EU) staví německá právní doktrína i judikatura.²⁴⁵

5.2.2 Náhled do rozhodovací praxe

Z hlediska právní praxe lze za mnohem podstatnější považovat právní úpravu principu *ne bis in idem* v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv (dále jen EÚLP). Ustanovení čl. 4 Protokolu č. 7 k EÚLP vymezuje, že „*nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podlehajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu*“. Pojem trestní řízení a trestný čin je přitom nutné vykládat jako trestní obvinění ve smyslu čl. 6 EÚLP.²⁴⁶

Co se rozumí trestním obviněním ve smyslu čl. 6 EÚLP je vcelku podrobně analyzováno v judikatuře ESLP, přičemž se při určování toho, zda daný veřejnoprávní delikt je či není trestním obviněním ve smyslu čl. 6 EÚLP, používá modifikovaných engelovských kritérií.²⁴⁷ Přestupky právnických osob budou zpravidla spadat do jádra pojmu „trestní obvinění“ ve smyslu čl. 6 EÚLP²⁴⁸ a dopadá na ně zjednodušeně řečeno i čl. 4 Protokolu č. 7 k EÚLP.²⁴⁹ Rovněž EÚLP tedy zabráňuje jak dvojímu potrestání (hmotněprávní aspekt), tak i dvojímu stíhání (procesní aspekt) za týž čin.²⁵⁰

Klíčovou otázkou pochopitelně je, co se rozumí tímž činem. ESLP již v roce 1995 v rozsudku ve věci Gradinger proti Rakousku²⁵¹ judikoval, že klíčová

²⁴⁴ Viz Pipek, J. Princip ne bis in idem v konkurenci jurisdikcí. Trestněprávní revue, 2004, č. 4, s. 105.

²⁴⁵ Seitz, H., Bauer, M. In Göhler, E., Gürtler, F., Seitz, H. a kol. Gesetz über Ordnungswidrigkeiten. 17. Auf. München: C. H. Beck, 2017, s. 885.

²⁴⁶ Rozsudek ESLP ze dne 6. 1. 2011 ve věci Paksas proti Litvě, § 68.

²⁴⁷ Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976 ve věci Engel a další proti Nizozemsku, s přihlédnutím k rozsudku ESLP ze dne 23. 11. 2006 ve věci Jussilla proti Finsku a rozsudku ESLP ze dne 10. 2. 2009 ve věci Zolotukhin proti Rusku.

²⁴⁸ Shodně: Kopecký, M. In Frumarová, K. a kol. Správní trestání. Praha: Leges, 2017, s. 109. Srov. rovněž rozsudek ESLP ze 2. 9. 1998 ve věci Lauko proti Slovensku a rozsudek ESLP ze 2. 9. 1998 ve věci Kadubec proti Slovensku, v nichž ESLP zařadil přestupky dle slovenské právní úpravy (přilíš se v té době nelišící od tuzemské právní úpravy) pod ochranu čl. 6 EÚLP (trestní obvinění).

²⁴⁹ Obdobně Kmec, J. In Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1407.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Rozsudek ESLP ze dne 23. 10. 1995 ve věci Gradinger proti Rakousku.

není právní kvalifikace, nýbrž hledisko samotného skutku (tzv. koncepce *idem factum*),²⁵² přičemž za jeden skutek je nutné považovat případy, kdy „se konkrétní skutkové okolnosti týkají téhož obžalovaného a jsou neoddělitelně spjaty v čase a prostoru“.²⁵³ Byť se ESLP od závěrů obsažených v rozsudku ve věci Gradinger proti Rakousku následně na čas odchýlil,²⁵⁴ klíčový rozsudek ve věci Zolotukhin proti Rusku²⁵⁵ znamenal plný návrat k rozhodujícímu hledisku skutku bez ohledu na jeho právní kvalifikaci (*idem factum*), což ESLP následně potvrdil i ve svých dalších rozhodnutích.²⁵⁶

Dlužno bohužel podotknout, že praxe uplatňovaná českými správními soudy je v řadě případů odlišná. Mementem je zejména rozhodnutí rozšířeného senátu NSS, který v rozporu s judikaturou ESLP konstatoval, že „za rozhodný komparátor pro stanovení prvku *idem* je nutno považovat skutek *de iure*“.²⁵⁷ NSS potvrdil pokuty postupně uložené právnické osobě na základě tří různých správních rozhodnutí za tři přestupky dle tří různých právních předpisů (zákon o vodách, zákon o odpadech, zákon o ochraně přírody a krajiny), kterých se však právnická osoba fakticky dopustila jediným jednáním, resp. jediným skutkem. Rozšířený senát NSS tuto skutečnost odůvodnil tak, že „je to právě konstrukce skutku *de iure*, která umožňuje postižení pachatele za všechny právně relevantní následky jeho jednání“,²⁵⁸ přičemž „pokud by tomu tak nebylo a uložení sankce jedním z dotčených správních orgánů by znamenalo založení překážky *ne bis in idem*, docházelo by k situacím, kdy by určitým zájmům a hodnotám nemohla být ze strany správních orgánů poskytována ochrana, byť jsou právě k jejich ochraně zákonem povinovány. Nepřípustnost takového stavu by byla patrná zejména v momentu, kdy by byl pachatel nejprve postižen jedním správním orgánem za určitý nepřijatelný závažný následek svého jednání, čímž by bylo znemožněno jeho potrestání za jiný, daleko závažnější následek“.²⁵⁹

Lze se v tomto plně ztotožnit se Z. Kühnem,²⁶⁰ že výše popsaná praxe českých správních soudů není souladná s judikaturou ESLP a bude potřeba se

²⁵² Maslen, M. Princíp „ne bis in idem“ v oblasti správného trestania. Forum iuris Europaeum, 2013, č. 2, s. 33.

²⁵³ Viz Grüna, T. In Šámal, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 479.

²⁵⁴ Srov. zejména rozsudek ESLP ze dne 30. 7. 1998 ve věci Olivera proti Švýcarsku, kde naopak převládalo hledisko právní kvalifikace. Určitý „kompromisní přístup“ mezi rozsudky ve věci Gradinger proti Rakousku a Olivera proti Švýcarsku lze spatřovat v rozsudku ESLP ze dne 29. 5. 2001 ve věci Fischer proti Rakousku, kde ESLP vyžadoval, aby se znaky konkurujících si skutkových podstat lišily zásadním způsobem v podstatných prvcích. Obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 161/2006.

²⁵⁵ Rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 2009, ve věci Zolotukhin proti Rusku.

²⁵⁶ Za všechny např. rozsudek ESLP ze dne 14. 1. 2010, ve věci Tsonev proti Bulharsku.

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 1 As 125/2011-163, bod 30 odůvodnění.

²⁵⁸ Tamtéž, bod 31 odůvodnění.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Blíže příspěvek: Kühn, Z. Nový přestupkový zákon, odpovědnost právnických osob a problematika dvojího trestání téhož deliktu. Právní rozhledy, 2018, č. 3, s. 77–84.

od ní odchytil, jelikož přehodnocení pojetí skutku *idem factum* a principu *ne bis in idem* ze strany ELSP není po ustálení judikatury způsobeném vydáním rozsudku ve věci *Zolotukhin* reálné.²⁶¹ Zejména v návaznosti na rozsudek ESLP ve věci A a B proti Norsku²⁶² nelze *a priori* vyloučit zohlednění různých zájmů chráněných zákonem, avšak řízení musí být spojena, nebo přinejmenším koordinována.²⁶³

5.2.3 Přechod odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce: porušení principu *ne bis in idem*?

V případě přechodu odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, kterému se blíže věnuje kap. 5, dle mého názoru k porušení principu *ne bis in idem* docházet nebude. Účelem institutu přechodu odpovědnosti na právního nástupce je to, aby se právnická osoba nemohla vyhnout odpovědnosti za přestupek kupříkladu svým zfúzováním.²⁶⁴ V návaznosti na to je rovněž třeba uvést, že „*má-li právnická osoba více právních nástupců, odpovídá za přestupek každý z nich, jako by přestupek spáchal sám*“ (§ 33 odst. 2 PřesZ).

Jak již bylo zdůrazněno výše, zákaz *ne bis in idem* lze uplatnit pouze v případě, že se vede řízení či je vydáno rozhodnutí proti téže osobě.²⁶⁵ V případě právního nástupce (jednoho či vícero) se však o identický subjekt již nejedná.

Obdobný závěr je potřeba dle mého názoru dovodit i pro případné souběžného řízení či dokonce potrestání právnické osoby na straně jedné a fyzické osoby (jejíž jednání se osobě právnické přičítá dle § 20 odst. 1 odst. 2 PřesZ) na straně druhé, neboť odpovědností právnické osoby za přestupek není dotčena odpovědnost genericky vymezených fyzických osob a *vice versa* (§ 21 odst. 7 PřesZ). Byť je v daném případě postihován týž skutek, odpovědnost je zde opět vyvozována ve vztahu ke dvěma odlišným subjektům práva, nikoliv dvakrát k témuž subjektu. V opačném případě by totiž navíc došlo nejen k popření souběžné, resp. nezávislé odpovědnosti fyzických a právnických osob, ale rovněž k naprostému popření konstrukce přičitatelnosti.²⁶⁶

²⁶¹ V podrobnostech tamtéž.

²⁶² Rozsudek ESLP ze dne 16. 11. 2016, ve věci A a B proti Norsku.

²⁶³ Blíže příspěvek: *Kühn, Z.* Nový přestupkový zákon, odpovědnost právnických osob a problematika dvojího trestání téhož deliktu. *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 77–84.

²⁶⁴ § 60 až 242 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶⁵ *Niggli, M., Riedo, Ch.* In Häner, I., Waldmann, B. *Verwaltungsstrafrecht und sanktioniertes Verwaltungsrecht*. Zürich: Schulthess, 2017, s. 69.

²⁶⁶ Obdobně: *Fenyk, J. Smejkal, L., Bílá, I.* Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 151.

5.3 Překážka *lis pendens* (§ 77 odst. 1 PřesZ)

První překážku, kterou upravuje PřesZ, je překážka litispendence. Byť tato procesní dimenze principu *ne bis in idem* bývá často opomíjena, je potřeba jí věnovat stejnou pozornost jako dimenzi hmotněprávní, což po mém soudu správně činí i PřesZ v § 77 odst. 1. Jak totiž upozorňoval J. Pipek, „vládně-li shoda v tom, že princip *ne bis in idem* je jedním z lidských práv, potom platí i to, že zásahem do lidských práv není pouze potrestání, ale i samotné trestní stíhání, které i při respektu k dalšímu humanitnímu právu, kterým je presumpce nevinny, představuje často výrazné a významné zásahy do lidských (i vlastních osobnostních) práv a svobod. Již tato nezpochybnitelná skutečnost... musí vést k jednoznačnému závěru, že *ne bis in idem* se musí týkat zákazu vlastního ... stíhání“.²⁶⁷

K uplatnění překážky litispendence (*lis pendens*) musí být s ohledem na § 77 odst. 1 PřesZ naplněny kumulativně tři požadavky, a to: 1) totožnost subjektu; 2) totožnost skutku, resp. předmětu řízení; 3) zahájení trestního řízení (popř. jiného řízení proti právnické osobě, avšak dle textace § 77 odst. 1 PřesZ toliko pouze v režimu dle PřesZ).

Ad 1) **Totožnost subjektu** bude dána tehdy, bude-li vedeno řízení proti téže právnické osobě. Jak již bylo uvedeno výše, s ohledem na § 33 odst. 1 PřesZ však bude nutné trvat na tom, že specifikum představují případy, kdy došlo k nástupnictví (univerzální sukcesi) právnické osoby.

Ad 2) Problematika **totožnosti skutku** (a následně předmětu řízení)²⁶⁸ patří po desítky let k ústředním bodům vědeckých disputací. V současné době je však převládající koncepcí tzv. Růžkovo pojetí totožnosti skutku²⁶⁹ coby alespoň částečné shody v jednání či alespoň částečné shody v následku.²⁷⁰ V praxi se naopak neprosadilo konkurenční pojetí (totožnosti) skutku formulované tehdejšími významnými soudci A. Burdou, který mj. upozorňoval na určující povahu totožnosti skutku pro působnost (dosah) principu *ne bis in idem*.²⁷¹ Nutno však podotknout, že v současné době právní teorie i praxe začíná vyžadovat alespoň částečnou shodu v jednání i v následku (nikoliv pouze v jednom znaku, jako formuloval A. Růžek) – rozhodovací praxe soudů v tomto však není jednotná.²⁷²

²⁶⁷ Pipek, J. Princip *ne bis in idem* v konkurenci jurisdikcí. Trestněprávní revue, 2014, č. 4, s. 103.

²⁶⁸ Škvain, P. In Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 708.

²⁶⁹ K tomu blíže monografie Růžek, A. Obžalovací zásada v československém socialistickém trestním řízení. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964, 218 s.

²⁷⁰ Toto pojetí zastává i nejobsaáhlejší soudobá učebnice trestního procesu: Šámal, P. In Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 602–604.

²⁷¹ Blíže příspěvek: Burda, A. K otázce tzv. totožnosti skutku v trestním právu. Právník, č. 8, 1960, s. 719 an.; Čísařová, D., Hořák, J. Problematika totožnosti skutku. Právnické listy, 2017, č. 2, s. 4–5.

²⁷² Čísařová, D., Hořák, J. Problematika totožnosti skutku. Právnické listy, 2017, č. 2, s. 4–5.

Ad 3) Třetím předpokladem je **zahájení trestního řízení**, popř. jiného řízení v režimu PřesZ. V souvislosti s účinností nového PřesZ došlo rovněž k novele²⁷³ zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (TOPO), kterou byl zrušen § 28 TOPO. Ten v odst. 1 stanovil, že „*zahájení trestního stíhání proti právnické osobě brání tomu, aby o téže skutku proti téže právnické osobě probíhalo řízení o správním deliktu*“. Ustanovení § 77 odst. 1 PřesZ naproti tomu hovoří o tom, že „*nikdo nemůže být obviněn z tožného přestupku za skutek, o němž již bylo proti téže osobě zahájeno řízení podle tohoto zákona nebo trestní řízení*“.

Došlo tedy k podstatné změně v tom, že překážku řízení nepředstavuje až trestní stíhání (k zahájení trestního stíhání viz § 160 TrŘ), ale trestní řízení²⁷⁴ v jakékoliv jeho fázi, včetně postupů před zahájením trestního stíhání (např. prověřování podle § 158 až 159 TrŘ). Jinými slovy: došlo k podstatnému rozšíření stadií trestního řízení (na všechna stadia, resp. na trestní řízení jako celek), které představují překážku řízení o přestupku.

Tato legislativní změna je však značně problematická, neboť správní orgán, a mnoha případech ani právnická osoba, nemusí vědět, že se trestní řízení ve fázi před zahájením trestního stíhání vede. Překážkou vedení řízení o přestupku právnické osoby je kupříkladu už pouhé sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 TrŘ) v návaznosti na přijetí trestního oznámení státním zastupitelstvím či policejním orgánem, nebo kupříkladu již provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů před sepsáním záznamu o zahájení úkonů. Dodejme, že právnická osoba obviněná z přestupku ve většině případů nebude mít zájem na tom, aby správnímu orgánu sdělovala, že se ve vztahu k témuž skutku vedlo trestní řízení (byť kupř. pouze ve fázi prověřování). Z hlediska procesní strategie obhajoby bude zpravidla naopak výhodné tuto skutečnost správnímu orgánu nesdělovat a nechat mu prostor k vydání meritorního rozhodnutí ve věci, které po nabytí právní moci bude představovat překážku věci rozhodnuté (*res iudicatae*).

Neztotožňují se tedy s názorem B. Gonsiorové, že za počátek překážky „*lze ve vztahu k duplicitě rozhodnutí správního orgánu v přestupkovém řízení považovat zahájení trestního řízení podle § 160 TrŘ*“.²⁷⁵ Autorka při formulaci svého závěru odkazuje na příspěvek T. Gřivny z roku 2014,²⁷⁶ a to na stránku,²⁷⁷ která se však věnuje předcházející právní úpravě, za jejíž

²⁷³ Ke změně došlo účinností zákona č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích (čl. CCXI tzv. změnového zákona).

²⁷⁴ Srov. § 12 odst. 10 TrŘ: „*Trestním řízením se rozumí řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, trestním stíháním pak úsek řízení od zahájení trestního stíhání až do právní moci rozsudku...*“

²⁷⁵ Gonsiorová, B. Přezkumné řízení v přestupkové úpravě a jeho trestněprávní konsekvence. Právní rozhledy, 2019, č. 9, s. 318.

²⁷⁶ Gřivna, T. Konkurence trestního řízení a řízení o přestupku (jiném správním deliktu). Správní právo, 2014, č. 1–2, s. 58–64.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 61.

účinnosti tento závěr skutečně platil. Hned na následující stránce se však T. Gřivna vyjadřuje k tehdy ještě věcnému záměru nového přestupkového zákona a sám upozorňuje na znepokojující odlišnost v terminologii (trestní stíhání vs. širší pojem trestní řízení) a na konsekvence z toho vyplývající.²⁷⁸ Nevhodnosti zvoleného řešení si všimla dokonce i slovenská právní nauka²⁷⁹ v návaznosti na úvahy *de lege ferenda* v oblasti slovenské právní úpravy správního trestání právnických osob. Je otázkou, zda by zde nebylo namísto zúžení pojmu prostřednictvím teleologické redukce.

Zdůrazněme rovněž, že byť § 77 odst. 1 PřesZ zakotvuje překážku litispendence pouze ve vztahu k trestnímu řízení či řízení podle PřesZ, bude podle mého názoru nutné na základě přímé aplikace EÚLP trvat na této překážce i ve vztahu k řízením podle jiných předpisů, bude-li se v konkrétním případě jednat o trestní obvinění ve smyslu čl. 6 EÚLP, posuzovaných optikou modifikovaných engellovských kritérií. Příkladem mohou být některé platební delikty *sensu lata*, neboť i samotný NSS²⁸⁰ s převzetím judikatury ELSP²⁸¹ přiznal, že institut daňového penále (§ 251 DŘ) má povahu trestu a že řízení o uložení toho trestu (daňového penále) je řízením o trestním obvinění ve smyslu čl. 6 EÚLP.²⁸² Dlužno zde však na okraj upozornit na určitý rozpor mezi judikaturou Nejvyššího správního soudu na straně jedné a Nejvyššího soudu na straně druhé, neboť dle názoru velkého senátu NS uložení daňového penále nevylučuje možnost trestního postihu.²⁸³ To, že přístup zde není jednotný a „obousměrný“, lze považovat za projev existence dvou nejvyšších soudů. Je otázkou, zda a kdy dojde ke sjednocení této judikatury ze strany Ústavního soudu.

5.4 Překážka *res iudicatae* (§ 77 odst. 2 PřesZ)

Ustanovení § 77 odst. 2 PřesZ upravuje překážku věci pravomocně rozhodnuté (*res iudicatae*). Tato překážka, někdy v oblasti správního trestání označovaná též jako *rei administratae*,²⁸⁴ je projevem materiální (vnitřní) právní moci správního rozhodnutí vyjadřující závaznost a nezměnitelnost

²⁷⁸ Tamtéž, s. 62–63.

²⁷⁹ Hamuláková, Z. Správné delikty právnických osob – vybrané inštituty a problémy. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 63.

²⁸⁰ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 AfS 210/2014-57.

²⁸¹ Z novějších rozhodnutí srov. zejména rozsudek ESLP ze dne 27. 11. 2014, ve věci Lucky Dev proti Švédsku; rozsudek ESLP ze dne 20. 5. 2014, ve věci Nykänen proti Finsku; rozsudek ESLP ze dne 24. 7. 2008, ve věci André a další proti Francii; rozsudek ESLP ze dne 16. 6. 2009, ve věci Ruotsalainen proti Finsku.

²⁸² Blíže: Kocina, J. Ne bis in idem – penále v daňovém řízení. Bulletin advokacie, 2016, č. 10, s. 38–39.

²⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016.

²⁸⁴ Průcha, P. In Bohadlo, D., Brož, J., Kadečka, S. a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 449.

správního rozhodnutí.²⁸⁵ Dlužno podotknout, že předpokladem této materiální (vnitřní) právní moci je právní moc formální,²⁸⁶ vyjadřující nemožnost napadnout správní akt řádnými opravnými prostředky. Princip *ne bis in idem* a překážka *res iudicatae* zde může být prolomena pouze mimořádnými opravnými prostředky (popř. prostředky dozorcími), a to jen za podmínek stanovených zákonem.

Co se považuje za rozhodnutí mající za následek překážku věci rozhodnuté, je v § 77 odst. 2 PřesZ stanoveno taxativním výčtem. Jde o rozhodnutí, že:

- se skutek nestal
- nespáchal jej obviněný
- spáchání skutku se nepodařilo obviněnému prokázat
- skutek je trestným činem
- skutek je totožným přestupkem nebo není vůbec přestupkem
- trestní stíhání bylo zastaveno v důsledku schválení narovnání
- návrh na potrestání byl podmíněně odložen
- bylo ustoupeno od trestního stíhání mladistvého

Skutečnost, že tento výčet je taxativní, podrobuje kritice Helena Prášková.²⁸⁷ S tímto přístupem se osobně příliš neztotožňuji. Ve správním právu trestním (a obzvláště u překážek *res iudicatae*) není podle mého názoru vhodné konstruovat demonstrativní výčty, které zkrátka snižují právní jistotu. Dále pak Helena Prášková uvádí, že „*ve výčtu uvedeném v § 77 odst. 2 např. chybí rozhodnutí o schválení dohody o narovnání*“.²⁸⁸ Osobně stojím na stanovisku, že překážka *res iudicatae* i u schválení narovnání v přestupkovém řízení (§ 87 PřesZ) dána bude,²⁸⁹ a to z toho důvodu, že „*skutek je totožným přestupkem*“ (§ 77 odst. 2 PřesZ).

V otázce konkurence trestního a přestupkového řízení proti právnické osobě vnímám z pohledu obhajoby jako zarážející spíše následující: S ohledem na zásadu, že neprokázaná vina má z pohledu pozitivního práva též význam co prokázaná nevinna, tak je značně pochybné, proč se v tomto konkrétním případě rozlišuje mezi tím, že skutek nespáchal obviněný, a situací, kdy se obviněnému nepodařilo spáchání skutku prokázat. Výsledkem zkrátka je, že obviněná právnická osoba je nevinna. Dané ustanovení

²⁸⁵ K problematice doktrinálně blíže: Kopecký, M. Význam materiální právní moci a rei iudicatae v právu správním. Právník, 2016, č. 10, s. 843–942.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 843.

²⁸⁷ Prášková, H. Nové přestupkové právo. Praha: Leges, 2017, s. 36.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ Frumarová, K. Narovnání – nově zavedený institut tzv. odklonu do řízení o přestupku. Správní právo, 2017, č. 7–8, s. 469: „*Právní mocí rozhodnutí o schválení dohody o narovnání řízení o přestupku končí a zakládá se tak překážka res iudicata.*“ Obdobně např. Kučerová, H., Horzinková, E. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích s komentářem a judikaturou. Praha: Leges, 2017, s. 421.

dle mého názoru v zásadě nepřímou zpochybňuje zásadu presumpce nevinny, jejímž projevem je důsledek, že nedokázaná vina má též význam jako dokázaná nevina.²⁹⁰

5.5 Preference trestního řízení proti právnické osobě před řízením přestupkovým

Byť to žádné ustanovení přestupkového zákona, zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, ani trestního řádu nestanovuje výslovně, systematickým výkladem jednotlivých ustanovení těchto právních předpisů (zejména ve vazbě na § 100 až 101 PřesZ upravujícího prezumné řízení) lze dojít k závěru, že trestní řízení proti právnické osobě (a případné vydání meritorního rozhodnutí v rámci trestního procesu) má přednost před řízením správním, resp. přestupkovým. Tuto skutečnost lze v rovině procesní demonstrovat na následujících obligatorních postupech správního orgánu:

V případě, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a zároveň ještě není vedeno trestní řízení, správní orgán předá věc postupem dle § 64 odst. 1 písm. a) PřesZ orgánu činnému v trestním řízení. Předání (dříve tzv. postoupení)²⁹¹ věci je po právní stránce účinné prostřednictvím procesního správního rozhodnutí (usnesení), které nepředstavuje²⁹² překážku *res iudicatae* – pokud by se tedy podezření ze spáchání trestného činu nepotvrdilo, je možné vrácení věci zpět správnímu orgánu.²⁹³ Jelikož se jedná o usnesení, které se pouze poznmenává do spisu (§ 64 odst. 3 PřesZ), není proti němu přípustné odvolání (§ 76 odst. 5 SpŘ).

Jestliže se o totožném skutku již vede trestní řízení, správní orgán je povinen řízení o přestupku právnické osoby zastavit (§ 86 odst. 4 PřesZ). Zastavení řízení o přestupku z tohoto důvodu nezakládá překážku věci rozhodnuté.²⁹⁴ Překážku věci rozhodnuté by však představovalo kupř. zastavení řízení o přestupku z důvodu, že se skutek nestal, nespáchal jej obviněný, nebo že

²⁹⁰ Shodně: Musil, J. In Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 101, kde se správně uvádí, že „podle práva nelze činit rozdíl mezi osobou prokazatelně nevinnou, tedy někým, kdo skutečně není pachatelem, protože mu byla dokázána nevina, a někým, komu vina bez důvodných pochybností dokázána nebyla, u něhož je pouze pravděpodobné, že pachatelem být může“.

²⁹¹ Viz § 71 PřesZ 1990.

²⁹² V podrobnostech: Maslen, M. Princíp „ne bis in idem“ v oblasti správného trestania. Forum iuris Europaeum, 2013, č. 2, s. 42.

²⁹³ Hamuláková, Z. Vztah konania o trestnom čine právnickej osoby a správnom delikte právnickej osoby z hľadiska právnej úpravy zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. In Kosičiarová, S., Bede, D. (eds) Zásady zákona o správnom trestaní: Zborník príspevkov z česko-slovenskej vedeckej konferencie. Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2017, s. 106.

²⁹⁴ Hamuláková, Z. Správne delikty právnických osôb – vybrané inštitúty a problémy. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 59–60.

skutek vůbec není přestupkem.²⁹⁵ Obzvláště v posledním uvedeném případě dochází ze strany správního orgánu k posuzování protiprávnosti skutku z pohledu hmotného práva, přičemž usnesení o zastavení řízení je pouhým procesním odrazem této skutečnosti. V tomto případě je tedy bezpodmínečně nutné trvat na tom, že takovéto zastavení řízení by představovalo překážku věci rozhodnuté pro případné další řízení o přestupku; v případě zastavení z důvodu, že se skutek vůbec nestal, pak i pro řízení trestní. Pokud řízení ještě ani nebylo zahájeno, pak správní orgán věc usnesením odloží (§ 76 odst. 2 PřesZ). Lze ocenit, že PřesZ toto na rozdíl od předchozí právní úpravy stanovuje výslovně.

Dříve bylo nutné přestupkové řízení přerušit postupem podle § 64 odst. 1 písm. c) SpŘ ve spojení s § 57 odst. 1 písm. c) SpŘ (vydání správního rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, zda byl spáchán trestný čin, přičemž jde o otázku, o níž si správní orgán nesmí sám učinit ani úsudek).²⁹⁶ V právní teorii se však objevovaly i názory, že má na základě analogie dojít k odložení věci/zastavení řízení, jelikož přerušení řízení nebylo možné z toho důvodu, že „*prejudiciální otázka jako předmět samostatného řízení nemůže být totiž zcela shodná s předmětem řízení, v jehož průběhu tato otázka vyvstala a na jejímž řešení závisí vydání rozhodnutí v původním (hlavním) řízení*“.²⁹⁷ Nová právní úprava tuto nejasnost odstraňuje.

Na druhou stranu přitom platí, že zahájení řízení o přestupku právnické osoby podle současné (i předchozí) právní úpravy ještě samo o sobě nebrání zahájení řízení trestního. I v tomto se tedy projevuje priorita trestního řízení před řízením přestupkovým. Zahájení trestního řízení proti téže právnické osobě za týž skutek však bude mít za následek, že již zahájené řízení o přestupku právnické osoby bude muset být zastaveno způsobem uvedeným výše, přičemž „*obviněnému tak nevznikne žádná újma, ztrácí postavení oběti*“,²⁹⁸ a nevzniká tak ani porušení EÚLP. Na druhou stranu zůstává problémem, zda se správní orgán o probíhajícím trestním řízení proti právnické osobě vůbec dozví. Jakmile však o této skutečnosti bude mít informaci, je potřeba, aby promptně reagoval a řízení o přestupku zastavil.

Právní předpisy v oblasti trestního práva navíc upravují toliko pouze překážky trestního stíhání, nikoliv trestního řízení jako takového. I v tomto se projevuje nevhodnost změny dikce v § 77 odst. 1 PřesZ. Trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být

²⁹⁵ Obdobně: *Prášková, H.* Vztah trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu právnické osoby. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 6, s. 134 (poznámka pod čarou č. 21).

²⁹⁶ Tento postup ještě ve vztahu ke staré právní úpravě připouštěl i Tomáš Gřivna. *Gřivna, T.* In *Šámal, P. a kol.* Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 481–482.

²⁹⁷ *Prášková, H.* Vztah trestního řízení proti právnické osobě a řízení o správním deliktu právnické osoby. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 6, s. 134.

²⁹⁸ Tamtéž.

zastaveno toliko v případě, že „dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a uplynula-li lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno“ (§ 11 odst. 1 písm. k) TrŘ].

V případě, kdy orgán činný v trestním řízení proti právnické osobě ještě před zahájením trestního stíhání právnické osoby zjistí, že o skutku bylo pravomocně rozhodnuto v řízení o přestupku právnické osoby, policejní orgán dočasně odloží zahájení trestního stíhání dle § 159b odst. 4 TrŘ²⁹⁹ a zároveň dá správnímu orgánu podnět k zahájení přezkumného řízení.

Za situace, kdy již došlo k zahájení trestního stíhání vůči skutku, o němž již bylo rozhodnuto v rámci řízení o přestupku právnické osoby způsobem představujícím překážku *rei iudicatae*, a zároveň ještě nedošlo k uplynutí žádné z lhůt k zahájení přezkumného řízení ve vztahu ke správnímu rozhodnutí, státní zástupce přeruší trestní stíhání postupem dle § 173 odst. 1 písm. e) TrŘ a zároveň podá správnímu orgánu podnět k zahájení přezkumného řízení (§ 173 odst. 3 TrŘ), v němž by správní rozhodnutí představující překážku *rei iudicatae*, mohlo být zrušeno.

Dle § 100 PřesZ je správní orgán povinen v přezkumném řízení zrušit rozhodnutí o přestupku „vyjdou-li najevo skutečnosti, které odůvodňují posouzení skutku, o kterém již bylo pravomocně rozhodnuto jako o přestupku, jako trestného činu“, stejně tak, pokud bylo rozhodnutí o přestupku vydáno přesto, že o totožném skutku již pravomocně rozhodl orgán činný v trestním řízení některým ze způsobů uvedených v § 100 odst. 1 PřesZ. Z hlediska koncepčního se dle mého názoru jedná o úpravu značně nešťastnou.

V přezkumném řízení by se měla přezkoumávat pouze zákonnost, resp. právnost pravomocných správních rozhodnutí (§ 94 odst. 1 SpŘ), a to s ohledem na právní a skutkový stav existující v době vydání rozhodnutí. Pokud vyjdou najevo nové skutečnosti odůvodňující odlišné posouzení skutku (které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu), bylo by spíše namíste využití institutu obnovy řízení (§ 100 SpŘ), ať už na návrh (kupř. poškozeného coby účastníka řízení), nebo z moci úřední, a to s ohledem na veřejný zájem na obnově řízení. Zákon o odpovědnosti za přestupky však tento zásadní rozdíl v podstatě seřtel. To, že nové skutečnosti odůvodňují v konečném důsledku jiné právní posouzení věci, totiž automaticky neznamená, že by snad bylo „původní“ správní rozhodnutí nezákonné, neboť (ne)zákonnost rozhodnutí je třeba posuzovat prizmatem skutkového a právního stavu v době jeho vydání. Předmětné správní rozhodnutí bude dle mého názoru možné v přezkumném řízení pouze zrušit bez náhrady, není možná jeho změna.³⁰⁰

²⁹⁹ Blíže Gonsiorová, B. Přezkumné řízení v přestupkové úpravě a jeho trestněprávní konsekvence. Právní rozhledy, 2019, č. 9, s. 319.

³⁰⁰ Shodně: Košičiarová, S. *Vybrané aktuálne otázky uplatňovania princípů ne bis in idem* při jednání správních deliktů. In Šeliga, J., Korpáš, E. (eds) *Ne bis in idem – medzi správnym*

Při zahájení přezkumného řízení³⁰¹ je vždy nutné dodržet tříletou objektivní lhůtu³⁰² [§ 100 odst. 2 písm. b) PřesZ], která běží od zahájení trestního stíhání či od nabytí právní moci některého z rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, které je uvedeno v § 100 odst. 2 PřesZ. Současně je třeba dodržet i tříměsíční subjektivní lhůtu, která počíná běžet ode dne, kdy se správní orgán dozvěděl o důvodu pro zahájení přezkumného řízení. Přezkumné řízení z důvodů uvedených v § 100 odst. 1 PřesZ však nikdy nelze zahájit po uplynutí 3 let od právní moci rozhodnutí o přestupku (§ 100 odst. 3 PřesZ).

V případě přezkumu tzv. příkazu na místě (§ 101 PřesZ) pak platí určité odchylky, zejména ve vztahu k lhůtám pro zahájení přezkumného řízení, které nejsou z hlediska systematického formulovány nejlépe. Jak však již po mém soudu správně konstatoval poradní sbor ministra vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání, „s ohledem na subsidiaritu přestupku k trestnému činu je ... lhůtu pro zahájení přezkumného řízení uvedenou v § 100 odst. 3 PřesZ třeba považovat za lhůtu speciální vůči šestiměsíční lhůtě uvedené v § 101 odst. 1 zák. o odpovědnosti za přestupky.... Přezkum příkazu na místě lze zahájit nejpozději do 3 let od právní moci tohoto příkazu, pokud je dán některý z důvodů uvedených v § 100 odst. 1 PřesZ“.³⁰³

Důsledkem překážky *res iudicatae* z pohledu postupu správního orgánu je pak to, že správní orgán bude povinen řízení zastavit [§ 86 odst. 1 písm. i) PřesZ], pokud bylo již bylo o skutku pravomocně rozhodnuto některým ze způsobů uvedených v § 77 odst. 2 PřesZ. Pokud k zahájení řízení o přestupku právnické osoby ještě nedošlo a zároveň je správnímu orgánu známo, že o skutku již bylo rozhodnuto některým ze způsobů uvedených v § 77 odst. 2 PřesZ (překážky *res iudicatae*), správní orgán bude muset věc usnesením odložit [§ 96 odst. 1 písm. i) PřesZ]. I v tomto se tedy projevuje jednoznačná preference trestního řízení (rozhodnutí) před řízením (rozhodnutím) o přestupku právnické osoby.

5.6 Shrnutí

Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob ve vazbě na stále viditelnější hypertrofii v oblasti správního trestání³⁰⁴ otevřelo v právní teorii

a soudním trestáním. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2017, s. 50.

³⁰¹ Autor této monografie se jako právník advokátní kanceláře Brož & Sokol & Novák podílel na tvorbě připravovaných navigátorů ASPI k § 100 a 101 PřesZ. Proto některé (re)formulace zde použité mohou být obdobné.

³⁰² Bohadlo, D. In Bohadlo, D., Brož, J., Kadečka, S. a kol. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 589.

³⁰³ Závěr č. 168 ze zasedání poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a správnímu trestání ze dne 18. 1. 2019, Příloha č. 3 k zápisu z 18. 1. 2019.

³⁰⁴ K hypertrofii pochopitelně dochází i v oblasti trestního řízení proti právnickým osobám. Jako příklad lze ukázat podstatné rozšíření okruhu trestných činů, kterých se mohou právnické

a zejména v aplikační praxi otázku možné konkurence (střetu) trestního řízení proti právnické osobě a řízení o přestupku právnické osoby, nově upravené v zákoně o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, který představuje dlouhou dobu očekávanou rekodifikaci obecné části správního práva trestního.

Celou problematiku je přitom dle mého názoru nezbytné zkoumat optikou zásady *ne bis in idem*. Předpokladem pro uplatnění této zásady je pluralita řízení, či dokonce meritorních rozhodnutí, vůči téže právnické osobě za též skutek.

Pojetím skutku se ve své judikatuře podrobně zabýval ESLP, který po mnohaleté diskontinuitě navázal na rozsudek Gradinger proti Rakousku, podle něhož není podstatná právní kvalifikace skutku, nýbrž hledisko samotného skutku (*idem factum*) coby jednání ve vnějším světě.

Dospěl jsem dále k závěru, že institut přechodu odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce (být značně problematicky formulovaný) nezasahuje do principu *ne bis in idem*, neboť řízení za stejný skutek je vedeno proti vícero odlišným subjektům práva.

Následně jsem se zabýval překážkami *res iudicatae* a *lis pendens* dle § 77 PřesZ. Zásadním nedostatkem nové právní úpravy je to, že překážku řízení o přestupku vytváří trestní řízení jako takové, včetně postupů před zahájením trestního stíhání. Skutečnost, že bylo ve věci zahájeno trestní řízení, se však nemusí dozvědět ani správní orgán a v některých případech ani osoba, proti níž se řízení vede. *De lege ferenda* by bylo vhodné se vrátit k předchozí právní úpravě v TOPO, která za překážku řízení o přestupku považovala až zahájení trestního stíhání (a nikoliv řízení).

Problematické je rovněž vymezení překážky věci rozhodnuté, neboť rozčlenění některý důvodů pro naplnění této překážky nepřímo zpochybňuje presumpci nevinny. Zákonodárce navíc zapomněl na to, že překážku *ne bis in idem* může představovat nejen řízení či rozhodnutí trestní a řízení (rozhodnutí) dle zákona o odpovědnosti za přestupky, ale i některá řízení a rozhodnutí dle jiných právních předpisů, včetně těch daňových.

Střet řízení o přestupku právnické osoby a trestního řízení proti právnické osobě je třeba řešit ve prospěch řízení trestního. V případě pravomocného rozhodnutí správního orgánu o přestupku se pak otevírá možnost jeho zrušení v přezkumném řízení, které je koncipováno nepřilíš vhodně, a následného zahájení řízení trestního.

osoby dopustit. Toto rozšíření pramení z novely TOPO provedené zákonem č. 1283/2016 Sb., který zjednodušeně řečeno upustil od původní koncepce taxativního výčtu trestných činů, kterých se mohla právnická osoba dopustit, a stanovil rozsah trestní odpovědnosti právnických osob tím způsobem, že se právnické osoby mohou dopustit všech trestných činů, není-li ve vztahu ke konkrétnímu trestnému činu výslovně stanovena výjimka (viz § 7 TOPO).